

Petra Jager

Andrej Morovič: *Seks, ljubezen in to.*

Ljubljana: Študentska založba (zbirka Beletrina), 2006.

Zlato pravilo pravi, da je o tistem, o čemer ni mogoče govoriti, treba molčati. In tokrat bi bilo treba molčati. Razlogi za molk so seveda lahko zelo različni, mnogo tehtnejši od pričujočih. Preprosto povedano, ni mogoče nekoga blatiti in pri tem ostati čist, kakor ni mogoče nekoga naslavljati, četudi zgolj s kritikami, ne da bi ga s tem prepoznali za vrednega dialoga, ga torej skušali razumeti in se z njim nekako pogovarjati. Vsak dialog je namreč tudi pogajanje, sklepanje kompromisov, barantanje, in je po tej plati tudi nujno kompromitirajoč.

Pravkar izšlega Morovičevega besedila spričo izrazite medijske zainteresiranosti ni treba posebej predstavljati. To tudi ni naš namen. Tisto, kar vzbuja resnično pozornost in čudenje, je, s kakšnimi predikati je bilo to besedilo sprejeto in posredovano bralcem. Nobenega dvoma naj ne bi bilo, da smo dočakali delo, ki reprezentativno zastopa novodobno slovensko prozno ustvarjalnost, da gre celo za nekakšnega slovenskega utemeljitelja t. i. urbane literature (zdi se, da ta *urbanost*, kar koli že to je, narekuje zakone literaturi, namesto da bi jih literatura svojim vsebinam), v spremni besedi pa lahko celo beremo, da je redek primer svoje vrste, tako izjemen in dober, da ga bo težko preseči. In povedo nam npr., da je dogajanje vpeto med geografske koordinate Benetke – Amsterdam – Avstralija, da je junakov pogled na svet neproblematičen, hedonističen, čeprav je vržen v burno politično in družbeno vrvenje, ali pa, da gre za pripoved o iskanju identitete, "začinjeno z obilico seksa", da, in seveda, vse to v mojstrskem jeziku.

Če imamo v mislih isto knjigo, *Seks, ljubezen in to*, potem v njej predvsem ni nikakršne zgodbe, hkrati pa je v njej zelo malo pripovedi, če slednjo razumemo v kvalitativnem smislu. Ne, tega pisanja ne motivira nič takšnega, kar so imeli v mislih modernisti z novim romanom, čeprav je na drugi strani svojevrsten antiroman – ta knjiga bi se zelo rada

dogajala, pa se ne. Edinokrat ko pripoved zares dobi časovne in prostorske koordinate, se zajezi na nekem mestu, od koder se začne upovedovanje, je čas faličnega plimovanja. Ne gre za začinjenost s "postelnimi vragolijami", kot bi nas radi prepričali komentariji, te so edina in tudi vsa zgodba, ki se odvija že na prvih straneh t. i. romana in se potem v nedogled sadistično perpetuira z vsakokrat nekoliko prirejeno mizansceno. Ves ta kozmopolitski duh – Berlin, Peloponez, Benetke, Sidney, Nova Zelandija – je zgolj kolorit kulis, ki naj bi popestrile to nabrekanje in stanje. S celine na celino se pripovedovalec seli hitreje kot s prstom po zemljevidu, zato je že na samem začetku potrebno opustiti naivne poskuse zapolniti črne luknje *dogajanja* – zakaj, kako, s kakšnim namenom – kakor nima smisla iskati morebitne rdeče niti, ki bi povezovala spolne objekte, ki jim pripovedovalec v neskončnem redu še zmeraj neutrudno nadeva imena. Seveda moraliziramo, vendar predmet spotike niso teme in motivi na sebi, ne uvajamo nikakršne cenzure vsebine, temveč je moteče dejstvo, da so telesni prizori izključno avtoreferencialni, sami sebi namen, iz njih nič ne sledi, ne napotujejo na nič onkraj sebe, estetska struktura, v katero naj bi bili vpeti, pa ne zadosti niti ravni obrtniške pripovedne spretnosti.

Seks, ljubezen in to ni pripoved, ki je morala priti do besede, temveč prej neka *urbana* provokacija. Ni se namreč mogoče znebiti občutka, da sodelujemo pri zadovoljevanju nekega užitka. Mislimo na užitek, ki parazitira na bralcu, ki potrebuje tretjega, da ima vse skupaj sploh kak smisel. Zelo močno se zdi, da se pripovedovalec izliva zgolj zaradi nas, in nas povrhu pokroviteljsko, z utilitarnim nasmeškom podučuje – "tako to pač je", mi vsi smo na svetu z enim samim poslanstvom, le da mu redki upajo tudi slediti. Vsi bi počeli, kar počnem jaz, če bi le imeli ..., saj veste kaj, itn. Verjetno tudi zato na koncu ta občutek izigranosti.

Predpostaviti moramo, da je tisto, kar Morovičevemu besedilu v javnem mnenju zagotavlja status literature (četudi malo manj resne), pripovedovalčev navidezno dvomni, dejansko pa zelo enoznačni *etični* angažma. Kakor koli okoriščevalski, morda pritlehen, ne ravno dosleden, in ne vselej tovariški pripovedovalec, ki se nam tako intimno razodeva, že je, ga vendarle odlikuje nezmotljiv moralni čut za temeljno krivico sveta – socialno neenakost. Torej neškodljivo hudoben, nikakor sluzast altruist, temveč po srcu pravičnež, ki nas na prvi pogled hudomušno, v resnici pa zelo vztrajno prepričuje o kataklizmičnem neravnotežju sveta. Tako vrzeli med enim in drugim faličnim podvigom polnijo življenjskonazorski dovtipi. Skratka, pripovedovalec je borec za pravičnost, ki slabo prenaša zlo tega sveta, z drugim imenom, ameriški kapitalistični kolonializem. Nič

slabšega se nam ne bi moglo zgoditi od ZDA, razen Izraela ali razpada Jugoslavije, morda v obratnem vrstnem redu. Svet bi bil preprosto lepši brez retardiranih zamaščenih Američanov, skoporitih zatiralskih Judov in tistih nekaj domobrancev, ki jim je vsemu navkljub uspelo preživeti. Z njim prebolevamo samostojnost države oziroma izgubo privilegijev, ki je prišla z njo. Nekakšne vaje v slogu špikerjev Radia Študent, tistih, ki se nikoli ne ločijo od svoje črno-bele kockaste ovratne rute.

Ko Barthes na nekem mestu pravi, da je pisanje "uničenje vsakega glasu, vsakega izvora", da "[P]isanje pomeni nevtralnost, raznovrstnost, dvoumnost, v katero se izmika naš subjekt [...]", v nekem smislu pove tudi, da je beseda v literaturi nedotakljiva, vendar ji to nedotakljivost lahko zagotovi le določena umetniška struktura. Samo tako je lahko, z Barthesom rečeno, pisanje "izguba identitete pišočega telesa". Ravno zaradi tega, ker nič od omenjenega Moroviču ne uspe, *Seks, ljubezen in to* ostaja pamflet, sredstvo za žolčno izlivanje osebnih političnih prepričanj in ceneno *spogledovanje* s somišljeniki.

Glede virtuoznosti jezika pa presodite sami: "S preostankom sadeža sem napomadel Džonija, z andahtjo kot igralec biljarda konico svoje palice, za zaviralni učinek, da bo občutje močnejše, saj je bila Beate mokra in spolzka kot milnica na baletnem parketu." Vsekakor v globokem sozvočju z vsebinami, rokokojsko virtuožno do te mere, da vam na koncu odpade čeljust.

Lahko bi dejali, da so takšne debate za današnji čas neutemeljene ali vsaj nesmiselne, saj postmodernistični pluralizem ne implicira le množstva okusov, temveč tudi množstvo umetniških pristopov, predvsem pa se danes preprosto ni mogoče več sklicevati na nikakršen *sensus communis* glede kriterijev, ki zagotavljajo status umetniškega dela. To vprašanje je prepuščeno deklarativni drži ustvarjalca ali pa o tem odloči institucija, ki stoji za artefaktom, v našem primeru je to ugledna založba, ki izdaja visoko literaturo. Vse to meče dvomljivo luč na učinkovitost, celo utemeljenost umetnostnih ved, ki ne zmorejo z gotovostjo določiti niti predmeta svojega raziskovanja. In vendar, vsemu relativizmu navkljub, tudi danes obstaja neki nenapisani kanon sodobne literature, tudi slovenske, ki predvsem ni in ne more biti v sorazmerju z literarno produkcijo in ki najverjetneje črpa iz neke, morda celo intuitivne vednosti o tisti meji, onstran katere literatura preneha biti literatura v pravem pomenu besede.

Razlog za globoko malodušje na tem mestu ni ta navsezadnje povsem neškodljiva onanistična pisava, katere morda edini namen je bilo celo norčevanje iz akademizmov, ki na koncu použijejo prav vse, temveč dejstvo, da nastala situacija ne ponuja nikakršnega izhoda – ali je kaj

takšnega, kot je razsodna moč v estetski sodbi popolna utvara, ali pa tukaj pravzaprav nikomur, ki o tem odloča, ni mar, za literaturo seveda. Kajti ta mora zaradi raznih bratstev, filiacij, nepotizma in kar je še tega trpeti ob sebi razno nesnago, ki naj bi jo mi bralci stoično prestali. Zaenkrat smo v tem zelo poslušni. Ne vem, kaj od obojega je bolj deprimirajoče, z veliko verjetnostjo pa lahko predpostavimo, da bo v skupnem sožitju dalo kako poglobljeno študijo, ki bo preučila vpliv urbanih tem na pesniško podobe v Morovičevem romanu *Seks, ljubezen in to* ali kaj podobnega.